

ПОДАТКОВИЙ КОМПРОМІС ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

TAX COMPROMISE AS A BASIS FOR CLOSING CRIMINAL PROCEEDINGS

Пришєдько О.Л., аспірант кафедри
кримінального процесу

Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена аналізу податкового компромісу як підстави закриття кримінального провадження. В статті автор зазначає, що на практиці досягнення податкового компромісу розглядається саме як підстава для звільнення особи від кримінальної відповідальності, у зв'язку з чим і закривається кримінальне провадження. Власне такий підхід хоча і є універсальним, проте досить дивним. Відповідно до КПК України, податковий компроміс є підставою для закриття кримінального провадження. А відповідно до ст. 212 КПК України, факт укладення податкового компромісу вказує, що в діяннях особи не було умислу. Якщо мова йде про виключення одного з елементів складу кримінального правопорушення, то в такому випадку на стадії досудового розслідування кримінальне провадження має бути закрито за п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК України, а під час судового розгляду суд має винести виправдувальний вирок.

Дійсно, якщо аналізувати саме Податковий кодекс України, то там досить чітко зазначено, що досягнення компромісу є підставою для звільнення особи від відповідальності. Проектуючи дане положення на кримінальні процесуальні правовідносини, можна дійти висновку, що в такому випадку дійсно особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності. Проте з точки зору нормативного регулювання до такого висновку виникає одразу декілька зауважень. По-перше, можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності у випадку досягнення податкового компромісу передбачена лише податковим законодавством. Ні в КК України, ні в КПК України такого положення немає. Необхідно нагадати, що відповідно до ч. 3 ст. 9 КПК України, «законои та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. По-друге, звертає увагу на абз. 2 ч. 4 ст. 284 КПК України, де зазначено, що «слідчий, дізнавач приймає постанову про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4-1, 9, 9-1 частини першої цієї статті, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру». В даному випадку законодавець чітко визначив право самого слідчого закривати кримінальні провадження, в тому числі за умови, якщо буде досягнуто податковий компроміс. Наявність такого положення в КПК України суперечить логіці того, що з даної підстави закрити кримінальне провадження може лише суд та лише шляхом звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Ключові слова: кримінальний процес, кримінальне провадження, процесуальна діяльність, податковий компроміс, закриття кримінального провадження, звільнення від кримінальної відповідальності.

The article is devoted to the analysis of a tax compromise as a basis for closing criminal proceedings. In the article, the author notes that in practice, the achievement of a tax compromise is considered precisely as a basis for releasing a person from criminal liability, in connection with which the criminal proceedings are closed. Actually, this approach, although universal, is quite strange. According to the Criminal Procedure Code of Ukraine, a tax compromise is a basis for closing criminal proceedings. And according to Art. 212 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the fact of concluding a tax compromise indicates that there was no intent in the actions of the person. If we are talking about the exclusion of one of the elements of the criminal offense, then in this case, at the stage of pre-trial investigation, the criminal proceedings should be closed under Clause 1, Part 1, Art. 284 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, and during the trial, the court should pronounce an acquittal.

Indeed, if we analyze the Tax Code of Ukraine itself, it is quite clearly stated that reaching a compromise is a basis for releasing a person from liability. Projecting this provision onto criminal procedural legal relations, we can conclude that in such a case a person is indeed subject to release from criminal liability. However, from the point of view of regulatory regulation, several comments arise at once to such a conclusion. First, the possibility of releasing a person from criminal liability in the event of reaching a tax compromise is provided for only by tax legislation. Neither the Criminal Code of Ukraine nor the Code of Criminal Procedure of Ukraine contains such a provision. It should be recalled that in accordance with Part 3 of Article 9 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, "laws and other regulatory legal acts of Ukraine, the provisions of which relate to criminal proceedings, must comply with this Code. Secondly, attention is drawn to Para. 2 of Part 4 of Art. 284 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, which states that «the investigator, the inquirer shall adopt a resolution to close criminal proceedings on the grounds provided for in paragraphs 1, 2, 4-1, 9, 9-1 of part one of this article, if no person was notified of suspicion in these criminal proceedings.» In this case, the legislator clearly defined the right of the investigator himself to close criminal proceedings, including if a tax compromise is reached. The presence of such a provision in the Code of Criminal Procedure of Ukraine contradicts the logic that only a court can close criminal proceedings on this basis and only by releasing a person from criminal liability.

Key words: criminal process, criminal proceedings, procedural activity, tax compromise, closing criminal proceedings, release from criminal liability.

На думку Н.О. Ананської, «впровадження державою процедури податкового компромісу дає можливість звільнення від юридичної відповідальності платників податків або їх посадових осіб за зниження податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств або податку на додану вартість за будь-які податкові періоди до 1 квітня 2014 року з урахуванням строків давності» [1, с. 13]. «Механізм податкового компромісу, як повідомлялося від ДФС, було ініційовано з боку бізнесу. Процес громадського обговорення законопроектів впровадження другої половини 2014 р. засвідчив безпрецедентну відкритість та готовність до співпраці з боку податкових органів, яка різко контрастувала з попередньою практикою. В результаті плідної роботи законопроект було максимально наближено до балансу інтересів між бізнесспільнотою та фіскальною службою. Зокрема у законодавчо затвердженій процедурі враховано побажання платників

податків стосовно вищезгаданого зниження ставки, подовження термінів та гарантій звільнення від відповідальності» [2, с. 63].

Однак перед тим, як переходити до специфіки закриття кримінального провадження, в першу чергу необхідно встановити, в якому випадку дана підстава може бути застосована.

Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 284 КПК України, кримінальне провадження може бути закрито «стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила дії, передбачені ст. 212 КК України, за умови, що було досягнуто податковий компроміс відповідно до підрозділу 9-2 розділу ХХ «Перехідні положення» ПК України» [3]. Аналогічне положення передбачає можливість закриття кримінального провадження і під час судового засідання. В той же час необхідно звернути увагу на відмінності в формулюваннях п. 3 ч. 2 та п. 9 ч. 1 ст. 284 КПК України, адже

на досудовому розслідуванні провадження закривається «стосовно податкових зобов'язань», а під час судового розгляду достатньо лише досягнути податкового компромісу. Власне така відмінність є дещо дивною, адже в будь-якому випадку ст. 212 КК України стосується податкових зобов'язань. Відповідно, не дивлячись на різні формулювання підстав закриття кримінального провадження, фактично вони є ідентичними.

Відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» ПК України, податковий компроміс – це «режим звільнення від юридичної відповідальності платників податків та/або їх посадових (службових) осіб за заниження податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість за будь-які податкові періоди до 1 квітня 2014 року з урахуванням строків давності, встановлених ст. 102 ПК України. Платник податків, який вирішив скористатися процедурою податкового компромісу, під час дії податкового компромісу за такі податкові періоди має право подати відповідні уточнюючі розрахунки податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість, в яких визначає суму завищення витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств та/або суму завищення податкового кредиту з податку на додану вартість» [4]. При цьому «при складанні уточнюючих розрахунків податкових зобов'язань для застосування податкового компромісу не враховуються суми коригувань податкового кредиту з податку на додану вартість та/або витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток, відображені в уточнюючих розрахунках, які одночасно відповідають таким умовам: 1) подані в порядку, встановленому ст. 50 ПК України, після 1 квітня 2014 року; 2) уточнюють показники податкових декларацій за звітні (податкові) періоди, що передували 1 квітню 2014 року; 3) за результатами подання таких уточнюючих розрахунків було зменшено податкове зобов'язання (збільшено від'ємне значення) з податку на прибуток або податку на додану вартість за такі звітні (податкові) періоди» [4].

К.П. Задоя з цього приводу слушно зазначає, що «використання процедури податкового компромісу начебто не змінює юридичної природи попереднього невиконання платником податків вимог податкового законодавства (якщо воно мало місце), воно так і залишається податковим правопорушенням у розмінні ст. 109 ПК. Однак у даному конкретному випадку, зважаючи на певні обставини (у першу чергу — визнання платником податків факту невиконання вимог ПК та сплату ним податкових зобов'язань, визначених відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX Кодексу) держава відмовляється від застосування до правопорушника заходів юридичної відповідальності» [5, с. 69].

В правовій доктрині також наявна критика самої концепції існування податкового компромісу. Так, у 2014 році, аналізуючи відповідний законопроект, М.П. Кучерявенко та Є.М. Смичок зазначали, що «однією з цілей, яку переслідує законодавець, є звільнення осіб-порушників від відповідальності. У цьому випадку потребує уточнення той момент, що для податкових правовідносин характерним є плюралістичний підхід до відповідальності, яка застосовується до порушників податкового законодавства. Тобто у сфері оподаткування поряд з фінансовою відповідальністю діє відповідальність адміністративна та кримінальна. І якщо вже говорити про цілковите звільнення від відповідальності у сфері оподаткування, то ми неминуче будемо заручниками ситуації, коли певного врегулювання та коригування будуть потребувати і адміністративне, і кримінальне право. У запропонованому проекті Закону таке питання вирішується, м'яко кажучи, непрофесійно, і це при тому, що у висновках, які надавалися на вказаний

проект Закону, наголошувалося саме на цьому» [6, с. 46].

В ч. 5 ст. 212 КК України зазначено, що «діяння, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, не вважаються умисним ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), якщо платник податків досяг податкового компромісу відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України» [7]. Таким чином виникає плутанина щодо правильності застосування даного положення, адже кримінальне процесуальне законодавство стверджує, що досягнення податкового компромісу є підставою для закриття кримінального провадження, а кримінальне законодавство стверджує, що дана обставина виключає умисну форму вини, тобто на пряму впливає на склад кримінального правопорушення. Аналізуючи такі нормативні колізії, О.О. Торбас зазначає, що «якщо податковий компроміс – це режим звільнення від юридичної відповідальності, то мова повинна йти саме про звільнення від відповідальності (в даному випадку – кримінальної). Проте до Розділу IX Кримінального кодексу України (Звільнення від кримінальної відповідальності) жодних змін внесено не було. Не дозволяє дійти висновку про можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності і ч. 5 ст. 212 КК України (єдина стаття КК України, яка зазнала змін у зв'язку із нормативним закріпленням податкового компромісу)» [8, с. 310].

Власне дане положення, а також аналіз судової практики свідчить про низку недоліків правового регулювання даної підстави закриття кримінального провадження та різне тлумачення відповідних норм кримінального процесуального законодавства. Аналіз судової практики свідчить, що на даний момент рішення про закриття кримінального провадження по ст. 212 КК України у зв'язку з досягненнями податкового компромісу приймає саме суд. Так, суди вивчають клопотання прокурорів про звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з досягненням податкового компромісу та приймають відповідні рішення: «до суду надійшло клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності у кримінальному провадженні № 7202326000000041 від 06.06.2023 ОСОБА_4, яке в судовому засіданні прокурор та ОСОБА_4 підтримали... Дослідивши матеріали клопотання і подані прокурором докази, заслухавши думку сторін, суд вважає клопотання таким, що підлягає задоволенню з наступних підстав. Частина 4ст.212КК України передбачає, якщо особа, яка вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою, або діяння, передбачені частиною третьою (якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах) цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала шкоду, завдану державі їх несвоечасною сплатою (фінансові санкції, пеня). Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 284 КПК України, кримінальне провадження закривається стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила дії, передбачені статтею 212 Кримінального кодексу України, досягнутий податковий компроміс відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України. Згідно з п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК України, кримінальне провадження закривається судом у зв'язку із звільненням особи від кримінальної відповідальності. Відповідно до ч. 3 ст. 288 КПК України, суд своєю ухвалою закриває кримінальне провадження та звільняє підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності у випадку встановлення підстав, передбачених законом України про кримінальну відповідальність» [9].

В іншому ж рішенні з таким клопотанням до суду звернувся захисник, при цьому він це зробив ще на стадії

підготовчого судового провадження [10]. Суд, відповідно, дослідив таке клопотання, заслухав позицію сторін та прийняв рішення про можливість закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності. Тобто в даному випадку не має принципового значення, хто саме звернеться з клопотанням до суду, адже суд буде його досліджувати саме як підставу для звільнення від кримінальної відповідальності та, відповідно, закриття кримінального провадження у зв'язку з досягненням податкового компромісу.

Власне можна зробити висновок, що на практиці досягнення податкового компромісу розглядається саме як підстава для звільнення особи від кримінальної відповідальності, у зв'язку з чим і закривається кримінальне провадження. Власне такий підхід хоча і є універсальним, проте досить дивним. Як вже зазначалося вище, відповідно до КПК України, податковий компроміс є підставою для закриття кримінального провадження. А відповідно до ст. 212 КПК України, факт укладення податкового компромісу вказує, що в діяннях особи не було умислу. Як вже зазначали вчені [8], якщо мова йде про виключення одного з елементів складу кримінального правопорушення, то в такому випадку на стадії досудового розслідування кримінальне провадження має бути закрито за п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК України, а під час судового розгляду суд має винести виправдувальний вирок.

Відповідно до офіційної статистики, яка надається на сайті Офісу Генерального прокурора, у 2022 році всього уповноваженими особами БЕБ було закрито 4 кримінальні провадження при розслідуванні ст. 212 КК України, «з них за п.п. 1, 2, 4, 6, 9-1 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України» - 4; у 2023 році було закрито 34 таких кримінальних проваджень, «з них за п.п. 1, 2, 4, 6, 9-1 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України» - 34. Іншими словами жодне з кримінальних проваджень по ст. 212 КК України, яке було закрито на стадії досудового розслідування у 2022 та 2023 році, не було закрито за п. 9 ч. 1 ст. 284 КПК України. Звичайно, можна стверджувати, що станом на даний момент майже не лишилося кримінальних проваджень, де можна досягнути податковий компроміс (з урахуванням обмеження, адже податковий компроміс можна досягнути лише щодо податкових зобов'язань, які існували до квітня 2014 року), однак за даними офіційної статистики (посилання), у 2015 році органами, які здійснювали контроль за дотриманням податкового законодавства, було закрито 1025 кримінальних проваджень, з них за п.п. 1, 2, 4, 6 ч. 1 ст. 284 КПК України – 1024. Очевидно, що найбільше проваджень, в який було досягнуто податковий компроміс, мало бути закрито одразу після прийняття відповідних змін.

Однак навіть дана статистика ще не означає, що кримінальні провадження не закривалися на стадії досудового розслідування за п. 9 ч. 1 ст. 284 КПК України. Так, в одному з кримінальних проваджень зазначено, що «30.07.2015 року процесуальний прокурор ОСОБА_6 виніс постанову про закриття кримінального провадження в частині кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст. 212 КК України, у зв'язку із досягненням ТОВ «Борзнянський райагрохім» податкового компромісу на підставі п.9 ч.1 ст. 284 КПК України» [11]. Питання, чому, наприклад, дане рішення не відображено в статистиці або чому його помилково не виділили як окрему підставу для закриття, залишається відкритим.

Проте з аналізу судової практики можна дійти висновку, що такого роду рішення є відносно поодинокими і найчастіше прокурори зверталися з клопотанням до суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з досягненням податкового компромісу. Дійсно, якщо аналізувати саме Податковий кодекс України, то там досить чітко зазначено, що досягнення компромісу є підставою для звільнення особи від відповідальності. Про-

ектуючи дане положення на кримінальні процесуальні правовідносини, можна дійти висновку, що в такому випадку дійсно особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності. Проте з точки зору нормативного регулювання до такого висновку виникає одразу декілька зауважень.

По-перше, можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності у випадку досягнення податкового компромісу передбачена лише податковим законодавством. Ні в КК України, ні в КПК України такого положення немає. Необхідно нагадати, що відповідно до ч. 3 ст. 9 КПК України, «законои та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. При здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу» [3]. Аналогічне положення наявне і в КК України. Так, відповідно до ч. 3 ст. 3 КК України, «кримінальна протиправність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом» [7], а в ч. 4 сказано, що «застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено» [7]. Тобто всі відносини, які виникають, діють та припиняються в межах розслідування, розгляду і вирішення кримінального провадження, мають бути врегульовані в першу кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством. Проте в цих законах немає жодної вказівки, що наслідком досягнення податкового компромісу має бути звільнення особи від кримінальної відповідальності. З аналізу судової практики можна помітити, що судді посилаються на ст. 44 КК України як на загальне положення, яке дозволяє звільнення від відповідальності. Проте навіть в цій статті вказано, що звільнення від кримінальної відповідальності відбувається у випадках, коли це передбачено КК України. В даному випадку законодавець відсилає нас до спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності, які не передбачені Розділом IX, проте закріплені в конкретних статтях Особливої частини. В ст. 212 КК України лише ч. 4 веде мову про звільнення від кримінальної відповідальності, адже там зазначено, що «особа, яка вчинила діяння, передбачені частинами першою, другою цієї статті, або діяння, передбачені частиною третьою (якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах) цієї статті, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо до притягнення її до кримінальної відповідальності сплачено податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодовано шкоду, завдану державі їх несвоєчасною сплатою (фінансові санкції, пеня)» [7]. Однак таке звільнення від кримінальної відповідальності стосується лише добровільної виплати необхідних сум. Податковий компроміс передбачає виплату лише 5% від суми, яка мала бути сплачена, у зв'язку з чим в ч. 5 ст. 212 КПК України вказано, що «діяння, передбачені частинами першою - третьою цієї статті, не вважаються умисним ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), якщо платник податків досяг податкового компромісу відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України» [7].

Відповідно, положення кримінального законодавства також не дозволяють зробити висновок про те, що у випадку досягнення податкового компромісу особа підлягає звільненню від кримінальної відповідальності. В такому випадку можна зробити висновок, що порядок звільнення особи у випадку укладення податкового компромісу суперечить власне положенням КК України та КПК України. Більше того, якщо порівнювати ч. 4 та ч. 5 ст. 212 КПК України, то можна навіть зробити висновок, що при укладенні податкового компромісу особа не може бути звільнена від кримінальної відповідальності.

Так, ч. 4 ст. 212 КПК України передбачає звільнення від відповідальності для тих осіб, які повністю оплатили свої податкові зобов'язання. З такої точки зору виглядає дещо дивним застосовувати аналогічний порядок звільнення від кримінальної відповідальності для тих, хто за умовами податкового компромісу виплатив лише 5% від необхідної суми. Встановлюючи, що і перша, і друга група осіб підлягає звільненню від кримінальної відповідальності, уповноважені посадові особи фактично прирівнюють їх у процесуальних правах, що явно не відповідає засадам справедливості та одноманітності застосування кримінального законодавства.

По-друге, ми хочемо також звернути увагу на абз. 2 ч. 4 ст. 284 КПК України, де зазначено, що «слідчий, дізнавач приймає постанову про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4-1, 9, 9-1 частини першої цієї статті, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося

про підозру» [3]. В даному випадку законодавець чітко визначив право самого слідчого закривати кримінальні провадження, в тому числі за умови, якщо буде досягнуто податковий компроміс. Наявність такого положення в КПК України суперечить логіці того, що з даної підстави закрити кримінальне провадження може лише суд та лише шляхом звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Таким чином можна зауважити, що існуюча на даний момент практика звільнення особи від кримінальної відповідальності судом за умови досягнення податкового компромісу не відповідає положенням ні кримінального, ні кримінального процесуального законодавства. В той же час маємо підкреслити, що навіть за умови, що така практика не відповідає положенням профільних законів, з точки зору практичної логіки вона краще відповідає специфіці закінчення кримінального провадження при укладенні податкового компромісу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананська М.О. Податковий компроміс в Україні: поняття, процедура та можливості. IX Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (Одеса, 19-22 травня 2015 р.). URL: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2015/10.pdf>
2. Касперович Ю.В. Податковий компроміс як елемент податкової реформи в Україні. *Економіка і держава*. 2015. № 2. С. 61-64.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Задоя К.П. Податковий компроміс як обставина, що «перешкоджає» розвитку кримінально-правових відносин. *Право і громадянське суспільство*. 2014. № 1. С. 67-76.
6. Кучерявенко М.П., Смичок Є.М. Податковий компроміс: платити неможливо залишити. *Фінансове право*. 2014. № 3 (29). С. 44-47.
7. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Торбас О.О. Податковий компроміс як підстава закриття кримінального провадження. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2015 року, м. Одеса) : у 2 т.; Т. 2. Одеса : Юридична література, 2015. С. 308-311.
9. Ухвала Першотравневого районного суду м. Чернівці від 27.02.2024, справа № 725/805/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117266569>
10. Ухвала Криничанського районного суду Дніпропетровської області від 05.05.2015, справа № 178/518/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/44337605>
11. Ухвала слідчого судді Новозаводського районного суду м.Чернігова від 10.01.2017, справа № 751/109/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/64041640>